

Sygn. akt IV CSK 282/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 17 grudnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)
SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)
SSA Barbara Trębska

w sprawie z powództwa G. W., J. R. i J. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa i Przedsiębiorstwu
Robót Inżynieryjno - Drogowych Spółce z o.o. w D.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 grudnia 2009 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 stycznia 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 31 lipca 2008 r. ustalił, że w procesie przekształceniowym Przedsiębiorstwa Robót Inżynieryjno - Drogowych w D. naruszono interes prawny powodów G. W., J. R. i J. B. oraz umorzył postępowanie w części, w jakiej powodowie domagali się ustalenia, że przysługuje im prawo pierwokupu zajmowanych przez nich lokali mieszkalnych i zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu. Sąd ten ustalił, że powodowie są najemcami lokali w budynkach, które zostały wzniesione przez Rejon Dróg Publicznych w D. z przeznaczeniem dla jego pracowników. W wyniku podziału tego przedsiębiorstwa państwowego powstało przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno - Drogowych w D. oraz Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych w W. Zarząd Dróg w D. W 1997 r. najemcy zostali powiadomieni o możliwości ubiegania się o wykup zajmowanych mieszkań. Zostały sporządzone operaty szacunkowe lokali i doszło do sprzedaży mieszkań na rzecz części pracowników. Sprzedaż pozostałych lokali została wstrzymana. W listopadzie 1998 r. została utworzona spółka pracownicza Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno - Drogowych sp. z o.o. w D. Na podstawie umowy zawartej w dniu 30 sierpnia 1999 r. pomiędzy tą spółką i Skarbem Państwa oddano jej do odpłatnego korzystania i pobierania pożytków przedsiębiorstwo państwowe Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno - Drogowych na okres 10 lat. W 2000 r. zarząd spółki zwrócił się do najemców z ofertą nabycia zajmowanych przez nich lokali mieszkalnych. Powodowie zgłosili zamiar ich nabycia, jednakże do sprzedaży nie doszło. Spółka w całości uregulowała swoje zobowiązania wobec Skarbu Państwa i w dniu 15 lipca 2008 r. złożyła wniosek o przeniesienie na nią własności składników majątku przedsiębiorstwa, z których korzystała. Sąd Okręgowy uznał, że powodowie zostali pominięci w procesie sprzedaży mieszkań, pomimo że czynili starania o ich wykup. Odstąpienie przez stronę pozwaną od sprzedaży mieszkań powodom stanowiło naruszenie ich interesu prawnego.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji pozwanych zmienił wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że powództwo o ustalenie naruszenia interesu prawnego oddalił. Sąd drugiej instancji uznał za usprawiedliwiony zarzut wadliwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i stwierdził, że ustalenie, iż powodom odmówiono nabycia zajmowanych przez nich lokali i do sprzedaży doszło tylko na rzecz wybranych osób nie znajdowało w nim oparcia.

W konsekwencji brak było podstaw by przyjąć, że powodowie wykazali, że doszło do naruszenia ich interesu prawnego. Nadto w jego ocenie Sąd Okręgowy nieprawidłowo zastosował art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw dotyczących nabywania własności nieruchomości (Dz. U. Nr 157, poz. 1315 - dalej ustawa z dnia 7 lipca 2005 r.) do stanu faktycznego, jaki zaistniał przed jej wejściem w życie. Sąd Apelacyjny podkreślił również, że w sytuacji, gdy nie doszło do sprzedaży majątku państwowego w sprawie legitymowany biernie był wyłącznie Skarb Państwa.

Skarga kasacyjna powodów została oparta o obie podstawy określone w art. 398.3 § 1 k.p.c. Zarzucono w niej naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., art. 316 § 1 i art. 325 k.p.c. w zw. z art. 391 § 2 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 i art. 382 k.p.c. oraz art. 4 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. W oparciu o te zarzuty skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie zgodnie z ich żądaniami, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania były nieuzasadnione. Nie ulega wątpliwości, że pomiędzy powodami występuje współuczestnictwo formalne i przedmiotem postępowania były odrębne żądania dochodzone w jednym pozwie. Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji orzekł, że oddala powództwo. Takie sformułowanie treści wyroku nie uzasadnia stanowiska skarżącego, że tym samym Sąd Apelacyjny rozstrzygnął jedynie o części przedmiotu sporu. Z motywów uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że wyrok Sądu drugiej instancji dotyczył żądań wszystkich powodów. Należy uwzględnić także przedmiot postępowania apelacyjnego, oznaczony w wyroku Sądu Apelacyjnego oraz zakres zaskarżenia, który obejmował cały wyrok Sądu pierwszej instancji. Pozwala to na ocenę, że zaskarżony wyrok rozstrzygał o całości żądania pozwu i odnosił się tym samym do żądań wszystkich powodów. Redakcja wyroku przez Sąd drugiej instancji nie stanowiła zatem uchybienia procesowego, które miałyby wpływ na wynik sprawy w rozumieniu art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.

Bezzasadne było również twierdzenie skarżących, że Sąd Apelacyjny pominął część materiału dowodowego i w sposób nienależyty uzasadnił jego ocenę. Dotyczyło to zdaniem skarżących zeznań powodów oraz zeznań świadków dotyczących okoliczności, w jakich w 1998 r. doszło do wstrzymania sprzedaży części lokali mieszkalnych ich najemcom. Skoro zeznania te Sąd drugiej instancji uznał za niewiarygodne, to nie można przyjąć, że pominął je przy ocenie materiału dowodowego sprawy. Wskazał jednocześnie z jakich powodów nie dał tym zeznaniom wiary. Odwołał się do przeprowadzonej wyceny wartości wszystkich lokali, podania do wiadomości wszystkich zainteresowanych o możliwości ich nabycia oraz braku ze strony powodów działań podjętych dla wyjaśnienia przyczyn ewentualnego pominięcia ich przy sprzedaży lokali. Opowiada to wymogom wskazania przyczyn, dla których Sąd części dowodów odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, określonym w art. 328 § 2 k.p.c. Merytoryczna zasadność takiej oceny nie podlegała natomiast weryfikacji w postępowaniu kasacyjnym z uwagi na treść art. 398³ § 3 k.p.c.

Uzasadnione były natomiast zarzuty naruszenia prawa materialnego. Sąd Apelacyjny przyjął bezzasadnie, że art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. nie ma zastosowania do stanów, które zaistniały przed wejściem w życie tej ustawy. Mimo obowiązywania zasady nieretroakcji nowych przepisów (przepisów wprowadzanych w życie po zaistnieniu określonych w nich okoliczności faktycznych) dopuszczalne są odstępstwa od tej zasady. Miał to na uwadze także Sąd drugiej instancji stwierdzając, że stanowienie takich przepisów nie jest wyłączone na gruncie przepisów Konstytucji, a art. 3 k.c. przewiduje, że ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzmienia lub celu. Jednakże w dalszej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, przejawiając brak konsekwencji stwierdził, że wbrew przekonaniu Sądu pierwszej instancji sam cel ustawy nie uzasadnia przyjęcia jej wstecznego działania. Stanowisko to jest pozbawione racji. Nie mniej jednak także brzmienie art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. wskazuje na retroaktywne działanie tego przepisu. Według brzmienia ustawy znajduje ona bowiem zastosowanie do wypadków, gdy mieszkanie zakładowe utraciło ten charakter w związku z określonymi w niej przekształceniami własnościowymi, co zakłada, że tego rodzaju zdarzenia już nastąpiły. Warunkiem

zastosowania tego przepisu jest natomiast wymóg, aby w dniu wejścia w życie ustawy dawne mieszkanie zakładowe było nadal zajmowane na podstawie umowy najmu.

Wymaga podkreślenia, że uprawnienie odnoszące się do ustanowionego na podstawie art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. prawa pierwokupu dotyczy jedynie przypadków naruszenia prawa do nabycia dawnego mieszkania zakładowego, które wystąpiły w procesach przekształceniowych wymienionych w art. 4 ust. 1 tej ustawy. Dla możliwości zastosowania art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. bezprzedmiotowe były zatem okoliczności poprzedzające wszczęcie procesu prywatyzacji Przedsiębiorstwa Robót Inżynieryjno-Drogowych w D., do których - jako jednej z podstaw powództwa - odwoływali się powodowie. Zarzucili oni natomiast zasadnie, że Sąd Apelacyjny pominął przy ocenie ich żądań ocenę umowy prywatyzacyjnej z dnia 30 sierpnia 1999 r. Skoro bowiem naruszenie prawa lub interesu prawnego osoby fizycznej określonej w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. stanowi podstawę powództwa przewidzianego w art. 4 ust. 4 tej ustawy jedynie w przypadku ich naruszenia w procesie przekształceniowym, to niezbędne było rozważenie, czy warunki zawartej umowy prywatyzacyjnej prawa te istotnie naruszały.

W rozpoznawanej sprawie ustalenia faktyczne dotyczyły stanu z 2008 r., kiedy to proces prywatyzacji nie został jeszcze ukończony. Skoro jednak w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. jest mowa o procesach przekształceniowych, a nie o zbyciu w nich mienia przedsiębiorstw państwowych, to należy w związku z tym przyjąć, że przepisy tej ustawy stosuje się także w przypadkach, gdy wszczęta przed jej wejściem w życie prywatyzacja nie została zakończona. Natomiast ustalenie, czy proces prywatyzacji został przeprowadzony ma znaczenie dla określenia legitymacji biernej w procesie o ustalenie naruszenia prawa lub interesu prawnego na podstawie art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. (por. uchwałę Sadu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 147/07).

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna była uzasadniona w odniesieniu do podstawy naruszenia prawa materialnego i zaskarżony nią wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

